

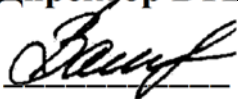
**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра іноземної філології та перекладу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ВТЕІ КНТЕУ

 Н. Л. Замкова

28 09 2020

ФІЛОСОФІЯ МОВИ

PHILOSOPHY OF LANGUAGE

РОБОЧА ПРОГРАМА

Для всіх галузей знань та спеціальностей

Розробник: Бондар Н.Д., к.п.н.

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри іноземної філології та перекладу 27.08.2020 р. пр. № 8; на засіданні вченої ради обліково-фінансового факультету 18.09.2020 р. пр. № 9 та засіданні вченої ради інституту 28.09.2020 р., пр. № 8.

Рецензенти: Чугу С.Д., к.філол.н., доцент
Мельник О.Д., к.філол.н., доцент, доцент кафедри іноземної мови ВНТУ

Редактор: Фатєєва Т.Д.
Комп'ютерна верстка: Нестеров А.В.

Підп. до друку 13.10.2020. Формат 60x84/16. Папір письм.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 1,27.
Обл.-вид. арк.0,98 Тираж 5. Зам. № 473

Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ:

Мета вивчення дисципліни.

Метою вивчення дисципліни «Філософія мови» є формування у здобувачів освітнього ступеня «магістр» теоретичного підґрунтя критичного осмислення підстав і меж залежності пізнавального процесу від мови.

Така мета передбачає розв'язання наступних *завдань*:

- з'ясування найважливіших проблем філософії мови «раннього» періоду;
- розмежування філософсько-лінгвістичного дослідження структур думки і психологічного процесу мислення;
- встановлення меж між змістом і значенням мовних засобів вираження (проблема сенсу як такого);
- характеристика ідеї значення як функції пропозиції;
- визначення генезису мови як повсякденного способу спілкування;
- інтерпретація принципу і структури мовних актів (соціокультурні передумови мови);
- визначення мовної природи свідомості і питання можливості створення штучного інтелекту.

Результати вивчення навчальної дисципліни її місце в освітньому процесі.

Результатом вивчення навчальної дисципліни «Філософія мови» для освітньої програми «магістр» є формування комплексу компетентностей:

- здатність інтерпретувати основні сучасні філософські підходи до поняття «мова»;
- уміння пояснювати виокремлення трьох модусів існування природної мови в сучасній лінгвофілософії;
- здатність встановлювати співвідношення між найважливішими функціями мови;
- уміння інтерпретувати поняття «образ мови» відповідно до історичних епох;
- здатність характеризувати підходи до філософії мови як напряму досліджень;
- здатність встановлювати співвідношення між поняттями «філософія мови», «лінгвістична філософія», «філософія лінгвістики», «методологія лінгвістики»;
- уміння характеризувати найпомітніші лінгвофілософські ідеї, сформовані в країнах Давнього Сходу (Давній Єгипет, Юдея, Індія, Китай);
- здатність інтерпретувати провідні лінгвофілософські проблеми діалогу Платона «Кратіл»;
- уміння формулювати лінгвофілософські ідеї пам'яток патристики, характеризувати найважливіші проблеми, що порушувались у середньовічних дискусіях реалістів і номіналістів;

- здатність визначати роль мови у створенні загальнонаукового методу пізнання в концепції Г. Лейбніца;
- здатність формулювати загальні засади неокантіанства щодо пізнання і ролі мови у ньому;
- уміння характеризувати лінгвофілософську концепцію Е. Касірера;
- здатність формулювати найважливіші ознаки гумбольдтіанства як лінгвофілософського напрямку;
- здатність формулювати базові принципи і основні положення європейського і американського неогумбольдтіанства;
- здатність пояснювати гіпотезу Сепіра-Ворфа;
- уміння формулювати найважливіші особливості лінгвофілософської концепції Й.-Л. Вайсгербера;
- уміння характеризувати школи структуралізму;
- здатність співвідносити поняття «значення» і «смысл», «пропозиція» і «ствердження» за концепцією Г. Фреге;
- здатність формулювати найважливіші ідеї «Логіко-філософського трактату» Л. Вітгештейна;
- уміння визначати вплив феноменології мови на розвиток лінгвофілософських ідей;
- уміння характеризувати комунікативну філософію;
- здатність формулювати засадничі принципи трансцендентальної мовленнєвої прагматики і комунікації, визначати сутність понять «інтерсуб'єктивність» і «життєвий світ» у концепціях представників комунікативної (дискурсивної) філософії;
- здатність визначати особливості теоантропокосмічного бачення сутності мови;
- здатність характеризувати специфіку розвитку лінгвофілософської думки в східних слов'ян;
- уміння типологізувати парадигми філософії мови на теренах України після прийняття християнства;
- здатність формулювати положення щодо процесів мовлення і розуміння в концепції О. Потебні;
- здатність вказувати найпомітніші тенденції розвитку сучасної української філософії мови;
- здатність використовувати лінгвофілософські концепції при визначенні теоретико-методологічних засад власних наукових досліджень у галузі мовознавства та перекладознавства.

Міждисциплінарні зв'язки: робоча програма упорядкована відповідно до анотації освітньо-професійної програми підготовки магістрів, базується на вивченні таких нормативних дисциплін, як «Вступ до мовознавства», «Вступ до перекладознавства».

Критерії оцінювання результатів навчання

Рівні компетентності	За шкалою КНТЕУ	Критерії оцінювання
1	2	3
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить додаткові джерела інформації та може визначити їх новизну та актуальність; виконує завдання у повному обсязі з мінімальною кількістю помилок і неточностей, що свідчить про: досконале засвоєння матеріалу; відмінне володіння мовленнєвими навичками; аргументоване й логічне викладення змісту в усній / письмовій формі; вільне оперування термінами й поняттями; виявлення творчих здібностей у процесі засвоєння та користування іноземною мовою
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Добре володіє теоретичним матеріалом, проявляє ініціативність у підготовці до занять, належним чином та в повному обсязі виконує завдання, що містить окремі (лексичні / граматичні / стилістичні / орфографічні / фонетичні) помилки, що свідчить про: добре володіє практичними навичками та вміннями; аргументовано й логічно розкриває більшість основних положень теми; виявляє розуміння сутнісного змісту понять; дає адекватні за змістом та лінгвістичним оформленням відповіді на поставлені питання.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; в повному обсязі виконує завдання, що містить окремі помилки, дає адекватні за змістом та лінгвістичним оформленням відповіді на поставлені питання.
Елементарний (репродуктивний)	69-74	Неповністю виконує завдання / завдання, яке містить певну кількість помітних помилок у змісті та вербальному оформленні, що загалом свідчить про: рівень іншомовних знань, сформованість мовленнєвих навичок, які задовольняють мінімальні критерії; відсутність розуміння змісту основних понять, погане володіння термінологічним апаратом теми; недостатньою мірою виявлену активність в комунікативних ситуаціях та неналежну старанність під час виконання індивідуальних завдань і самостійної роботи; відсутність творчого підходу в опануванні змісту дисципліни, переважно репродуктивний характер навчальної роботи).
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів, невиконане завдання / завдання, що містить велику кількість суттєвих помилок, що в цілому свідчить про: оволодіння програмним

		матеріалом на рівні елементарного розпізнання; відсутність системного розуміння структури мови та сформованих мовленнєвих умінь і навичок; поверхове розуміння і пояснення змісту понять, термінів, окремих питань, які розглядалися; пасивність під час обговорення питань теми на аудиторних заняттях; відсутнє виконання завдань для самостійної роботи.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

Результат виконання екзаменаційних завдань оцінюється з урахуванням результатів у співвідношенні 80:20, де 80 – максимальна оцінка за виконання екзаменаційного завдання, 20 – результат поточної успішності відповідно до шкали переведення поточної роботи для врахування її при підсумковій оцінці.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Філософія мови» здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю знань. Об'єктом оцінювання знань здобувачів освіти є програмний матеріал дисципліни різного характеру та рівня складності.

Поточне оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів освіти враховує підготовки їх до занять та активність під час їх проведення. Крім того, бали нараховуються за виконання здобувачами вищої освіти самостійної роботи, формами якої можна вважати також участь у науковій діяльності, олімпіадах тощо.

Загальна максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати впродовж семестру (100) розподілено таким чином:

За кожне практичне заняття – 4 бали;

(17 занять x 4 бали = 68 балів);

Самостійна робота студента – 32 бали.

На практичному занятті оцінюються:

- рівень сформованості знань, умінь і навичок (компетентностей) з питань, визначених програмою курсу;
- вироблення практичних навичок оволодіння метамовним матеріалом у процесі спостереження над лінгвістичними явищами;
- активність при виконанні запропонованих практичних завдань;
- ретельність самостійної підготовки до винесених на обговорення проблемних питань;
- належне володіння метамовним апаратом дисципліни;
- вміння транспонувати отримані теоретичні знання на фактичний мовний матеріал;
- уміння узагальнювати та систематизувати теоретичний матеріал;
- виступи з підготовленими індивідуальними презентаціями щодо широкого кола тем дисципліни.

Оцінювання самостійної роботи:

- виконання додаткових завдань;

- аналітичний огляд додаткової літератури з теми, вміння роботи з першоджерелами;
- систематична робота із довідковою літературою;
- підготовка рефератів та наукових повідомлень

Обсяг дисципліни в кредитах та його розподіл (тематичний план)

Назва теми	Кількість годин				Форми контролю
	Усього годин/кредитів	з них			
		лекції	практичні заняття	самостійна робота студентів	
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Філософія і мова.	10	2	2	6	УО, ПО, Т, Р, ІЗ
Тема 2. Типологія підходів до філософії мови.	10	2	2	6	УО, ПО, Т, КТ, П
Тема 3. Виникнення філософії мови як науки.	10	2	2	6	ПО, Т, Р, ІЗ, КТ, П
Тема 4. Перші лінгвофілософські ідеї.	10	2	2	6	УО, Р, ІЗ, КТ, П
Тема 5. Лінгвофілософський підхід до мови. Гумбольдтіанство як вияв антропоцентричного підходу до мови.	10	2	2	6	УО, ПО, Т, Р, ІЗ,
Тема 6. Неогумбольдтіанство як напрям у філософії	10	2	2	6	УО, Р, ІЗ, КТ, П
Тема 7. Структуралізм у філософії мови.	10	2	2	6	УО, ПО, Т, КТ, П
Тема 8. Постструктуралізм і постмодернізм у філософії мови.	10	2	2	6	УО, ПО, Т, Р, ІЗ, КТ, П
Тема 9. Логіко-семантична програма аналізу мови.	10	2	2	6	УО, ПО, Т, Р, П
Тема 10. Герменевтичний підхід до мови.	10	2	2	6	УО, ПО, Р, ІЗ, П
Тема 11. Феноменологічний і екзистенційно-феноменологічний підходи до мови.	10	2	2	6	УО, Т, ІЗ, КТ, П
Тема 12. Комунікативна (дискурсивна) філософія і мова.	10	2	2	6	УО, ПО, Т, Р, ІЗ, КТ, П
Тема 13. Теоантропокосмічна теорія мови.	12	2	2	8	УО, ПО, Т, Р, ІЗ, КТ, П

Тема 14. Синергетична, енергетична сутність мови.	12	2	2	8	Т, Р, ІЗ, КТ, П
Тема 15. Розвиток лінгвофілософських ідей в Україні.	12	2	2	8	УО, ПО, Т, Р, П
Тема 16. Реконструкція лінгвофілософських ідей.	12	2	2	8	УО, ПО, КТ, П
Тема 17. Філософія мови у ХІХ ст.	12	2	2	8	УО, ПО, Т, Р, ІЗ, КТ, П
Разом за курс	180/6	34	34	112	
Підсумковий контроль					екзамен

Умовні позначення:

УО – усне опитування;

ПО – письмове опитування;

Т – тестування;

Р – реферат;

К – кейс

ІЗ – індивідуальне завдання;

КТ – комп'ютерне тестування;

П – проєкт;

I. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Тема 1. Філософія і мова

Мова, модуси її існування і функції. Наука про мову наприкінці ХХ-на початку ХХІ ст.. Образи мови в науці наприкінці ХІХ- на початку ХХІ ст. Мова як об'єкт філософських досліджень. Сутність філософії мови. Представлення сутності мови у науково зорієнтованій філософії мови.

Тема 2. Типологія підходів до філософії мови.

Типологія підходів до філософії мови. Філософія мови і інші напрями дослідження мови, що спираються на філософію. Філософія мови як навчальна дисципліна. Основні поняття і категорії філософії мови.

Тема 3. Виникнення філософії мови як науки.

Лінгвофілософські ідеї Давнього Сходу. Лінгвофілософські ідеї у Давній Греції. Аспекти філософії мови у стоїків.

Тема 4. Перші лінгвофілософські ідеї

Лінгвофілософські ідеї в епоху Середньовіччя. Емпіризм і раціоналізм у філософії мови ХVІІ-ХVІІІ ст.. Лінгвофілософські ідеї граматики Пор-Рояля. Неокантіанство і філософія мови. Загальні засади неокантіанства. Теоретичні засади філософської концепції Е. Касірера. Мова в системі пізнання.

Тема 5. Лінгвофілософський підхід до мови. Гумбольдтіанство як вияв антропоцентричного підходу до мови.

Лінгвофілософський підхід до мови. Гумбольдтіанство як вияв антропоцентричного підходу до мови. Лінгвофілософська концепція Вільгельма фон Гумбольдта. Ідеї В. фон Гумбольдта в Україні.

Тема 6. Неогумбольдтіанство як напрям у філософії.

Неогумбольдтіанство як напрям у лінгвофілософії. Загальна характеристика неогумбольдтіанства. Неогумбольдтіанство у США. Філософські основи теорії мовної відносності. Неогумбольдтіанство в Європі. Лінгвофілософська концепція Й. Л. Вайсгербера.

Тема 7. Структуралізм у філософії мови

Структуралізм у філософії мови. Передумови виникнення і спільні ознаки лінгвістичного структуралізму. Лінгвофілософська концепція Ф. де Сосюра і її вплив на зародження структуралізму. Найвідоміші школи лінгвістичного структуралізму.

Тема 8. Постструктуралізм і постмодернізм у філософії мови.

Постструктуралізм і постмодернізм у філософії мови. Генеративізм у мовознавстві. Лінгвофілософська концепція Н. Хомського.

Тема 9. Логіко-семантична програма аналізу мови.

Зародження аналітичної філософії. Основи філософії логічного аналізу мови. Логічний позитивізм. Проблеми філософії лінгвістичного аналізу (лінгвістичної філософії). Вчення про мовні ігри і контекстний характер значення. Тенденції розвитку лінгвофілософських ідей у межах аналітичної філософії другої половини ХХ ст..

Семантичні (референційні) концепції мови. Загальна характеристика прагматичних концепцій мови.

Тема 10. Герменевтичний підхід до мови.

Герменевтичний підхід до мови. Загальна характеристика герменевтики. Герменевтична концепція мови М. Гайдеггера. Філософія мови Г.-Г. Гадамера.

Тема 11. Феноменологічний і екзистенційно-феноменологічний підходи до мови.

Загальні ознаки феноменологічного підходу до мови. Вчення Е. Гуссерля про мову. Лінгвофілософські ідеї М. Мерло-Понті.

Тема 12. Комунікативна (дискурсивна) філософія і мова.

Комунікативна (дискурсивна) філософія і мова. Сутність і основні поняття комунікативної філософії. Теоретичні аспекти концепції ідеальної комунікації, пов'язані з мовою.

Тема 13. Теоантропокосмічна теорія мови

Виникнення теоантропокосмічної концепції мови. Загальна характеристика концепції мови в теоантропологізмі. Лінгвофілософська концепція О. Лосєва. Сучасні аспекти теоантропокосмічної теорії мови.

Тема 14. Синергетична, енергетична сутність мови.

Характеристика синергетичної, енергетичної сутності мови. Синергетична сутність мови в концепції П. Флоренського. Енергетична концепція сутності мови К. Катанеди. Філософська критика природної мови.

Тема 15. Розвиток лінгвофілософських ідей в Україні

Особливості лінгвофілософської думки східних слов'ян. Розвиток лінгвофілософської думки в Україні в X-середині XVI ст. Лінгвістична ситуація в Київській Русі після прийняття християнства.

Тема 16. Реконструкція лінгвофілософських ідей

Реконструкція лінгвофілософських ідей у межах синкретичного середньовічного знання. Слово як знак. Символізм слова. Логічно-лінгвістичні ідеї. Специфіка давньоруської екзегези. Філософія мови в XVIII ст. Лінгвофілософська концепція Г. Сковороди.

Тема 17. Філософія мови у XIX ст.

Філософія мови у XIX ст. Лінгвофілософська концепція О. Потебні. Лінгвофілософська концепція Д. Овсяннико-Куликовського. Тенденції розвитку сучасної української філософії мови.

Структура навчальної дисципліни

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, год.
1	2	3
Знати: основні сучасні підходи до поняття «мова»; пояснювати виокремлення трьох модусів існування природної мови в сучасній лінгвофілософії; Вміти: встановлювати співвідношення між найважливішими функціями мови;	Тема 1. Філософія і мова Лекція № 1 План лекції 1. Мова, модуси її існування і функції. 2. Наука про мову наприкінці XX-на початку XXI ст. 3. Образи мови в науці наприкінці XIX- на початку XXI ст. Література Основна: 1, 2, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 17, 19, 20,21, 24, 54, 56, 66, 68, 75, 80.	

	<p>Самостійна робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання та доповнення матеріалу лекції. 2. Складання таблиці «Основні поняття і категорії філософії мови» 	
	<p>Практичне заняття № 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мова як об'єкт філософських досліджень. 2. Сутність філософії мови. 3. Представлення сутності мови у науково зорієнтованій філософії мови. 	
<p>Знати: поняття «образ мови» відповідно до історичних епох; Вміти: характеризувати підходи до філософії мови як напряму досліджень; встановлювати співвідношення між поняттями «філософія мови», «лінгвістична філософія», «філософія лінгвістики», «методологія лінгвістики».</p>	<p>Тема № 2. Типологія підходів до філософії мови Лекція № 2 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Типологія підходів до філософії мови. 2. Філософія мови як навчальна дисципліна. 3. Основні поняття і категорії філософії мови 	
	<p>Самостійна робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання та доповнення матеріалу лекції. 2. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття 	
	<p>Практичне заняття № 2</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Типологія підходів до філософії мови. 2. Філософія мови і інші напрями дослідження мови, що спираються на філософію. 	
<p>Знати: найзагальніші світоглядні концепції (парадигми, які домінували в первинний період розвитку наукової думки). Вміти: характеризувати найпомітніші лінгвофілософські ідеї, сформовані в країнах Давнього Сходу (Давній Єгипет, Юдея, Індія, Китай); називати провідні лінгвофілософські проблеми діалогу Платона «Кратіл»; формулювати</p>	<p>Тема № 3. Виникнення філософії мови як науки. Лекція № 3 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лінгвофілософські ідеї у Давній Греції. 2. Аспекти філософії мови у стоїків. <p>Література Основна: 1, 2, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 30, 34, 43, 40, 70.</p>	
	<p>Самостійна робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання і доповнення матеріалу лекції за темою. 2. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 3. Підготовка презентації «Співвідношення понять «мова», «мислення», «пізнання» в лінгвофілософії давніх часів». 	

лінгвофілософські ідеї пам'яток патристики.	Практичне заняття № 3 1. Лінгвофілософські ідеї Давнього Сходу. 2. Лінгвофілософські ідеї у Давній Греції. 3. Аспекти філософії мови у стоїків	
Знати: найважливіші проблеми, що порушувались у середньовічних дискусіях реалістів і номіналістів; Вміти: визначати роль мови у створенні загальнонаукового методи пізнання в концепції Г. Лейбніца; називати найважливіші лінгвофілософські ідеї «Граматика Пор-Рояля»; формулювати загальні засади неокантіанства щодо пізнання і ролі мови у ньому; розумітися на лінгвофілософській концепції Е. Касіра.	Тема № 4. Перші лінгвофілософські ідеї. Лекція № 4 План лекції 1. Лінгвофілософські ідеї в епоху Середньовіччя. 2. Емпіризм і раціоналізм у філософії мови XVII-XVIII ст. 3. Лінгвофілософські ідеї граматики Пор-Рояля. Самостійна робота студентів. 1. Опрацювання і доповнення матеріалу лекції за темою. 2. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 3. Підготовка презентації – співвідношення понять «мова», «мислення», «пізнання» в лінгвофілософії давніх часів».	
Знати: найважливіші ознаки гумбольдтіанства як лінгвофілософського напрямку. Вміти: визначати лінгвістичні та філософські засади концепції В. фон Гумбольдта; розкривати сутність поняття «мовне світобачення» за В. фон Гумбольдтом; визначати внутрішню і зовнішню форми мови за концепцією В. фон Гумбольдта.	Тема № 5. Лінгвофілософський підхід до мови. Гумбольдтіанство як вияв антропоцентричного підходу до мови. Лекція № 5 План лекції 1. Лінгвофілософський підхід до мови. 2. Гумбольдтіанство як вияв антропоцентричного підходу до мови. Література Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63. Самостійна робота студентів 1. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 2. Опрацювання додаткової літератури з теми. 3. Підготовка повідомлень « Ідеї В. фон Гумбольдта в Україні»	4
	Практичне заняття № 5 1. Лінгвофілософська концепція Вільгельма фон Гумбольдта. 2. Ідеї В. фон Гумбольдта в Україні.	

<p>Знати: базові принципи і основні положення європейського і американського неогумбольдтіанства.</p> <p>Вміти: пояснювати гіпотезу Сепіра-Ворфа; формулювати найважливіші особливості лінгвофілософської концепції Й.-Л. Вайсгербера</p>	<p>Тема № 6. Неогумбольдтіанство як напрям у філософії</p> <p>Лекція № 6</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Неогумбольдтіанство як напрям у лінгвофілософії. 2. Загальна характеристика неогумбольдтіанства. 3. Неогумбольдтіанство у США. <p>Література</p> <p>Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.</p> <p>Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63</p>	
	<p>Самостійна робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 2. Опрацювання додаткової літератури з теми. 3. Підготовка повідомлень «Неогумбольдтіанство в Європі» 	
	<p>Практичне заняття № 6</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософські основи теорії мовної відносності. 2. Неогумбольдтіанство в Європі. 3. Лінгвофілософська концепція Й. Л. Вайсгербера. 	
<p>Знати: структуру філософії мови; найвідоміші школи лінгвістичного структуралізму</p> <p>Вміти: формулювати лінгвофілософські засади концепції Ф. де Сосюра.</p>	<p>Тема № 7. Структуралізм у філософії мови</p> <p>Лекція № 7</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структуралізм у філософії мови. 2. Передумови виникнення і спільні ознаки лінгвістичного структуралізму. <p>Література</p> <p>Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.</p> <p>Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63</p>	
	<p>Самостійна робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 2. Опрацювання додаткової літератури з теми. 	
	<p>Практичне заняття № 7</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лінгвофілософська концепція Ф. де Сосюра і її вплив на зародження структуралізму. 2. Найвідоміші школи лінгвістичного структуралізму. 	
<p>Знати: основні положення постструктуралізму,</p>	<p>Тема № 8. Постструктуралізм і постмодернізм у філософії мови.</p> <p>Лекція № 8</p>	

<p>постмодернізму і генеративізму. Вміти: формулювати лінгвофілософські засади концепції Н. Хомського.</p>	<p>План лекції 1. Постструктуралізм і постмодернізм у філософії мови. 2. Генеративізм у мовознавстві.</p> <p>Література Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63</p> <p>Самостійна робота студентів. 1. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 2. Опрацювання додаткової літератури з теми. 3. Підготовка повідомлень «Генеративізм у мовознавстві» або «Лінгвофілософська концепція Н. Хомського».</p> <p>Практичне заняття № 8 1. Постструктуралізм і постмодернізм у філософії мови. 2. Лінгвофілософська концепція Н. Хомського.</p>	
<p>Знати: основи аналітичної філософії; поняття «значення» і «смысл», «пропозиція» і «ствердження» у концепції Г. Фреге. Вміти: формулювати найважливіші ідеї «Логіко-філософського трактату» Л. Вітгештейна; формулювати загальні положення логічного атомізму стосовно мови; визначати основні ознаки прагматичного повороту в лінгвофілософії другої половини ХХ ст.</p>	<p>Тема 9. Логіко-семантична програма аналізу мови. Лекція № 9 План лекції 1. Зародження аналітичної філософії. 2. Основи філософії логічного аналізу мови. Логічний позитивізм. 3. Проблеми філософії лінгвістичного аналізу (лінгвістичної філософії). 4. Вчення про мовні ігри і контекстний характер значення.</p> <p>Література Основна: 1, 2, 6, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 18, 29, 33,37, 39, 41, 44, 46, 51, 52, 53, 55, 64, 65</p> <p>Самостійна робота студентів. 1. Опрацювання додаткової літератури. 2. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 3. Критичний аналіз однієї з праць представників логіко-семантичної концепції розвитку мови.</p> <p>Практичне заняття № 9 1. Тенденції розвитку лінгвофілософських ідей у межах аналітичної філософії другої половини ХХ ст. 2. Семантичні (референційні) концепції мови. 3. Загальна характеристика прагматичних концепцій мови.</p>	

<p>Знати: загальні характеристики герменевтики; герменевтичну концепцію мови М. Гайдеггера» або «Філософія мови Г.-Г. Гадамера.</p> <p>Вміти: визначати основні проблеми герменевтики; аналізувати особливості герменевтичної концепції мови Г.-Г. Гадамера.</p>	<p>Тема № 10. Герменевтичний підхід до мови.</p> <p>Лекція № 10</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Герменевтичний підхід до мови. Загальна характеристика герменевтики. 2. Герменевтична концепція мови М. Гайдеггера. <p>Література</p> <p>Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.</p> <p>Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63</p>	
	<p>Самостійна робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання додаткової літератури. 2. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 3. Підготовка міні-презентації «Герменевтична концепція мови М. Гайдеггера» або «Філософія мови Г.-Г. Гадамера». 4. Критичний аналіз однієї з праць представників герменевтичної концепції розвитку мови 	
	<p>Практичне заняття № 10</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Герменевтичний підхід до мови. 2. Філософія мови Г.-Г. Гадамера 	
<p>Знати: основні принципи феноменологічного підходу до мови; аргументи звернення феноменології до проблем мови.</p> <p>Вміти: визначати основні положення концепції мови Е. Гуссерля, М. Мерло-Понті; характеризувати сутність категорій «інтенціональність» «інтерсуб'єктність» «значення» за Гуссерлем;</p>	<p>Тема 11. Феноменологічний і екзистенційно-феноменологічний підходи до мови.</p> <p>Лекція № 11</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основоположні принципи феноменологічного підходу до мови. 2. Вчення Е. Гуссерля про мову. 3. Категорії «інтенціональність», «інтерсуб'єктність», значення у феноменології мови. <p>Література</p> <p>Основна: 1, 2, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.</p> <p>Додаткова: 25, 27, 28, 38, 45, 49, 50, 69, 76, 77</p>	
	<p>Самостійна робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання та доповнення матеріалів лекції. 2. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 	
	<p>Практичне заняття № 11</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вчення Е. Гуссерля про мову. 2. Лінгвофілософські ідеї М. Мерло-Понті. 	
<p>Знати: характеристики комунікативної</p>	<p>Тема 12. Комунікативна (дискурсивна) філософія і мова</p>	

<p>філософії; принципи трансцендентальної мовленнєвої прагматики і комунікації; Вміти: визначати сутність понять «інтерсуб'єктив-ність» і «життєвий світ» у концепціях представників комунікативної (дискурсивної) філософії.</p>	<p>Лекція № 12 План лекції 1. Комунікативна (дискурсивна) філософія і мова. 2. Сутність і основні поняття комунікативної філософії. Література Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63</p>	
	<p>Самостійна робота студентів. 1. Опрацювання та доповнення матеріалів лекції. 2. Підготовка доповідей за питаннями практичного заняття. 3. Складання таблиці «Характеризаційні ознаки комунікативної філософії мови».</p>	
	<p>Практичне заняття № 12 1. Основні поняття комунікативної філософії 2. Теоретичні аспекти концепції ідеальної комунікації, пов'язані з мовою.</p>	
<p>Знати: особливості теоантропокосмічного бачення сутності мови. Вміти: характеризувати найважливіші ознаки лінгвофілософської концепції О. Лосєва</p>	<p>Тема 13. Теоантропокосмічна теорія мови Лекція № 13 План лекції 1. Виникнення теоантропокосмічної концепції мови. 2. Загальна характеристика концепції мови в теоантропологізмі. 3. Сучасні аспекти теоантропокосмічна теорія мови Література Основна: 1, 2, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 23, 31, 47, 67, 72, 73, 78, 79.</p>	
	<p>Самостійна робота студентів. 1. Опрацювання та доповнення матеріалу лекції. 2. Опрацювання додаткової літератури.</p>	
	<p>Практичне заняття № 13 1. Характеристика концепції мови в теоантропологізмі. 2. Лінгвофілософська концепція О. Лосєва</p>	
<p>Знати: сутність енергетичного розуміння мови П. Флоренського. Вміти: визначати аспекти ідеї теоантропокосмізму в сучасних теоріях мови; пояснювати критичний</p>	<p>Тема 14. Синергетична, енергетична сутність мови Лекція № 14 План лекції 1. Характеристика синергетичної, енергетичної сутності мови 2. Синергетична сутність мови в концепції П. Флоренського.</p>	

<p>підхід філософів до живої природної мови; визначати сенс критики природної мови з боку представників аналітичної філософії.</p>	<p>Література Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63</p>	
	<p>Самостійна робота студентів. 1. Опрацювання та доповнення матеріалу лекції. 2. Опрацювання додаткової літератури 3. Підготовка міні-презентації «Філософська критика природної мови»</p>	
	<p>Практичне заняття № 14 1. Енергетична концепція сутності мови К. Катанеди. 2. Філософська критика природної мови</p>	
<p>Знати: специфіку розвитку лінгвофілософської думки в східних слов'ян; парадигми філософії мови на теренах України після прийняття християнства. Вміти: пояснювати синкретизм середньовічного мислення; пояснювати розуміння слова як знака у давньоруських книжників; характеризувати логічно-лінгвістичні ідеї в літературі періоду Київської Русі.</p>	<p>Тема 15. Розвиток лінгвофілософських ідей в Україні Лекція № 15 План лекції 1. Особливості лінгвофілософської думки східних слов'ян. 2. Розвиток лінгвофілософської думки в Україні в X-середині XVI ст.</p>	
	<p>Література Основна: 1, 2, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 32, 57, 58, 61, 71</p>	
	<p>Самостійна робота студентів. 1. Опрацювання та доповнення матеріалу лекції. 2. Підготовка доповідей за питаннями семінару.</p>	
	<p>Практичне заняття № 15 1. Розвиток лінгвофілософської думки в Україні в XIV-XV ст. 2. Лінгвістична ситуація в Київській Русі після прийняття християнства</p>	
	<p>Тема 16. Реконструкція лінгвофілософських ідей Лекція № 16 План лекції 1. Реконструкція лінгвофілософських ідей у межах синкретичного середньовічного знання. 2. Слово як знак. Символізм слова. 3. Логічно-лінгвістичні ідеї. 4. Специфіка давньоруської екзегези.</p>	
<p>Знати: основні тенденції розвитку філософії мови у XVIII ст.; специфіку давньоруської екзегези. Вміти: формулювати основні ознаки лінгвофілософської концепції Г. Сковороди; характеризувати процеси мовлення і розуміння в концепції О. Потебні; вказувати найпомітніші тенденції розвитку сучасної</p>	<p>Література Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63</p>	

української філософії мови	Самостійна робота студентів. 1. Опрацювання та доповнення матеріалу лекції. 2. Підготовка доповідей за питаннями семінару.	
	Практичне заняття № 16 1. Філософія мови в XVIII ст. 2. Лінгвофілософська концепція Г. Сковороди.	
Знати: основні тенденції розвитку філософії мови у XIX ст. та сучасної філософії. Вміти: характеризувати основні ознаки лінгвофілософської концепції Д. Овсянико-Куликовського; характеризувати процеси мовлення і розуміння в концепції О. Потебні; вказувати найпомітніші тенденції розвитку сучасної української філософії мови.	Тема 17. Філософія мови у XIX ст. Лекція № 17 План лекції 1. Філософія мов у XIX ст. 2. Тенденції розвитку сучасної української філософії мови. Література Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16. Додаткова: 26, 35, 36, 59, 60, 62, 63	
	Самостійна робота студентів. 1. Опрацювання та доповнення матеріалу лекції. 2. Підготовка доповідей за питаннями семінару. 3. Підготовка реферату «Визначні філософи мови України: від давнини до сьогодення».	
	Практичне заняття № 17 1. Лінгвофілософська концепція О. Потебні. 2. Лінгвофілософська концепція Д. Овсянико-Куликовського.	
ВСЬОГО:		180/6

III. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні джерела

1. Арутюнова Н.Д. Лингвистическая философия. Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990. С. 123.
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови: історія лінгвофілософських учень : підручник. К. : ВЦ «Академія», 2011. 240 с.
3. Вайсгербер Й. Л. Родной язык и формирование духа. М., 1993. 178 с.
4. Вайсгербер Й. Л. Язык и философия / *Вопросы языкознания*. 1993. № 2. С. 14-21.
5. Васильев С. А. Философский анализ гипотезы лингвистической относительности К., 1974. 198 с.
6. Грайс Г.-П. Логика и речевое общение / *Новое в зарубежной лингвистике*. М., 1985. Вып. XVI. С. 34-54.
7. Дротянко Л. Г. Філософські проблеми мовознавства. К., 2002. 254 с.
8. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія. К., 1999. 123 с.
9. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму). Львів, 2002. 243 с.
10. Козлова М. С. Философия и язык. М., 1972. 143 с.
11. Марков Б. В. Философия языка / *Метафизические исследования*. СПб., 1999. Вып. 11. Язык.
12. Панфилов В. З. Философские проблемы языкознания. Гносеологические аспекты. М., 1977. 219 с.
13. Степанов Ю. С. В трехмерном пространстве языка. Семиотические проблемы лингвистики, философии, искусства. М., 1985. 234 с.
14. Философия языка / Ред.-состав. Дж.-Р. Серль: Пер. с англ. М., 2004.
15. Юрченко В. С. Философия языка и философия языкознания. Лингвофилософские очерки. М., 2007. 256 с.
16. Crimmins M. Philosophy of Language // *Routledge Encyclopedia of Philosophy* / General Editor Edward Craig. Vol. 5. London, New York, 1998.

Додаткові джерела

17. Александрова О. В. Некоторые вопросы логики, методологии и философии языка / *Вопросы языкознания*. 1985. № 6. С. 45-49.
18. Апель К.-О. Трансцендентально-герменевтическое понятие языка / *Вопросы философии*. 1997. № 1. С. 23-31.
19. Аристотель. Категории. Об истолкованиях / *Сочинения*. Т. 2. М., 1979.
20. Аркадьев М. А. Лингвистическая катастрофа / <http://evrika.tsi.lv/show.php>. 2002.
21. Аркадьев М. А. Язык и специфика человеческого бытия / <http://evrika.tsi.lv/show.php.2003>.
22. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. М., 1994.
23. Бацевич Ф. «Сімгріхів», або За що філософи критикують природну мову? / *Філософська думка*. 2006. № 5. С. 12-23.

24. Безлепки́н Н. Философия языка в России. СПб., 2001. 234 с.
25. Булгаков С. Н. Философия имени. Париж, 1953 (М., 1997). 254 с.
26. Вайсгербер Й. Л. Родной язык и формирование духа. М., 1993. 178 с.
27. Габермас Ю. Кому́нікативна дія і дискурс / *Першоджерела кому́нікативної філософії*. К., 1996.
28. Габермас Ю. Єдність розуму в розмаїтті його голосів / *Кому́нікативна практична філософія*. К., 1999.
29. Гадамер Г.-Г. Человек и язык / От Я к Другому. Сборник переводов по проблемам интеробъективности, коммуникации, диалога. Минск, 1997. 234 с.
30. Гайдеззер М. Дорогою до мови. Львів, 2007. 254 с.
31. Гоготишвили Л. А. Религиозно-философский статус языка / *Бытие. Имя. Космос*. М., 1993.
32. Горский В. С. Философские идеи в культуре Киевской Руси. К., 1988. 187 с.
33. Грязнов А. Ф. Язык и деятельность. Критический анализ витгенштейнианства. М., 1991. 254 с.
34. Грязнов А. Ф. Аналитическая философия: проблемы и дискуссии последних лет / *Вопросы философии*. 1997. № 9. С. 23-29.
35. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. М., 1984. 314 с.
36. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры. М., 1985. 243 с.
37. Даммит М. Что такое теория значения / *Философия. Логика. Язык*. М., 1987. С. 56-78.
38. Дэвидсон Д. Общение и конвенциональность / *Философия. Логика. Язык*. М., 1987.
39. Карнап Р. Истина и необходимость. Исследование по семантике и модальной логике. М., 1959. 154 с.
40. Кассирер Э. Философия символических форм: В 3-х т. М.-СПб., 2002. 213 с.
41. Квіт С. М. Герменевтика. К., 2005. 143 с.
42. Колесов В. В. Мир человека в слове Древней Руси. Л., 1986. 143 с.
43. Кронгауз М. Критика языка. Логос. 1999. № 13. С. 23-32.
44. Кузнецов В.Г. Герменевтика и гуманитарное познание М., 1991. 132 с.
45. Лакан Ж. Функция и поле речи языка в психоанализе. М., 1995. 154 с.
46. Леви-Строс К. Структурная антропология. М., 1985. 234 с.
47. Лосев А. Ф. Бытие. Имя. Космос. М., 1993. 378 с.
48. Луценко Н. О «новой» украинской школе философии языка, или о новом русском реализме / *Философия языка: в границах и вне границ*. Харьков, 1999. Вып. 3-4. С. 56-67.
49. Мерло-Понти М. Феноменология восприятия: Пер. с фр. СПб., 1999. 215 с.
50. Мерло-Понти М. О феноменологии языка : anthropology.rinet.ru/old/6/merlo.htm
51. Моррис Ч.-У. Основания теории знаков / *Семиотика*. М., 1983. 213 с.
52. Остин Дж. Слово как действие / *Новое в зарубежной лингвистике*. М., 1986. Вып. XVII. С. 34-43.

53. Остин Дж. Значение слова / *Аналитическая философия; Избранные тексты*. М., 1993. 211 с.
54. Павиленис Р.И. Язык как объект логико-методологического анализа: новые тенденции и перспективы / *Вопросы философии*. 1987. № 7. С. 23-32.
55. Падучева Е. В. Высказывание и его соотнесенность с действительностью. М., 1985. 198 с.
56. Петров В. В. От философии языка к философии сознания (Новые тенденции и их истоки) / *Философия. Логика. Язык*. М., 1987. С. 56-65.
57. Попова Н.Г. Скворода і проблема тлумачення тексту / *Спадщина Г. Сквороди і сучасність*. Львів, 1996. С. 89-98.
58. Попович М. В. Философские вопросы семантики. К., 1975. 213 с.
59. Постовалова В. И. Язык как деятельность. Опыт интерпретации концепции В. фон Гумбольдта. М., 1982. 218 с.
60. Постовалова В. И. Наука о языке в свете идеала цельного знания / В.И. Постовалова / *Язык и наука конца XX века*. М., 1995. С. 76-89.
61. Потебня А. А. Мысль и язык. К., 1993. 189 с.
62. Радченко О. А. Языковая картина мира или языковое мирозидание? (К вопросу о постулатах И. Л. Вайсгербера) / *Изв. АН СССР. Сер. Литература и язык*. Т. 49. 1990. № 5. С. 45-76.
63. Радченко О. А. Лингвофилософские опыты В. фон Гумбольдта и постгумбольдтианство / *Вопросы языкознания*. 2001. № 3. С. 43-54.
64. Рассел Б. Мое философское развитие / *Аналитическая философия. Избранные тексты*. М., 1993. С. 165.
65. Рассел Б. Философия логического атомизма. Томск, 1999. 217 с.
66. Руденко Д. И. Философия языка: к рефлексии над границами / *Философия языка: в границах и вне границ*. Харьков, 1993. Вып. 1. С. 14-23.
67. Руденко Д. И. Философия языка: путь к новой эпистеме / *Язык и наука конца XX века. сб. статей* / Под общ. ред. Ю. С. Степанова. М., 1995.
68. Серль Дж. Рациональность и реализм: что поставлено на карту? Путь. 1994. № 6. С. 45-54.
69. Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. К., 1996. 198 с.
70. Соболева М. Е. Очерки по истории философии языка. СПб., 1999. 123 с.
71. Факторович А. Л., Руденко Д. И. Философия языка: к рефлексии над границами (в качестве введения) / *Философия языка: в границах и вне границ*. Харьков, 1993. Вып. 1. С. 34-43.
72. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності). Львів, 2000. 217 с.
73. Юрченко В. С. Космический синтаксис: Бог, Человек, Слово. Лингвофилософский очерк. Саратов, 1992. 234 с.
74. Якобсон Р. В поисках сущности языка. Семиотика. 1983. 189 с.
75. Alston W. P. Philosophy of Language // *The Encyclopedia of Philosophy* / Editor Edwards P. Vol. 4. London, 1967.

76. Ashworth E. J. Renaissance Philosophy of Language // Routledge Encyclopedia of Philosophy / General Editor Edward Craig. Vol. 5. London, New York, 1998.
77. Blackburn S. Spreading the word. Groundings in the philosophy of language. Oxford, 1984.
78. Lamarque J. Philosophy of Language // Encyclopedia of language and linguistics. New York, 1994. Vol. 4.
79. Soames S. Philosophy of Language // International Encyclopedia of Linguistics / Ed. William Bright. Vol. 3, New York, 1992.
80. Sprach Philosophie. Philosophy of Language. La philosophie du langage. Berlin-New York, 1992.

Интернет-ресурсы

81. www.linguistlist.org
82. www.ncbe.gwu.edu
83. www.phttp://dengik.tele-koam.ru
84. <http://www.krugosvet.ru>
85. <http://hil.uni-passau.de>